

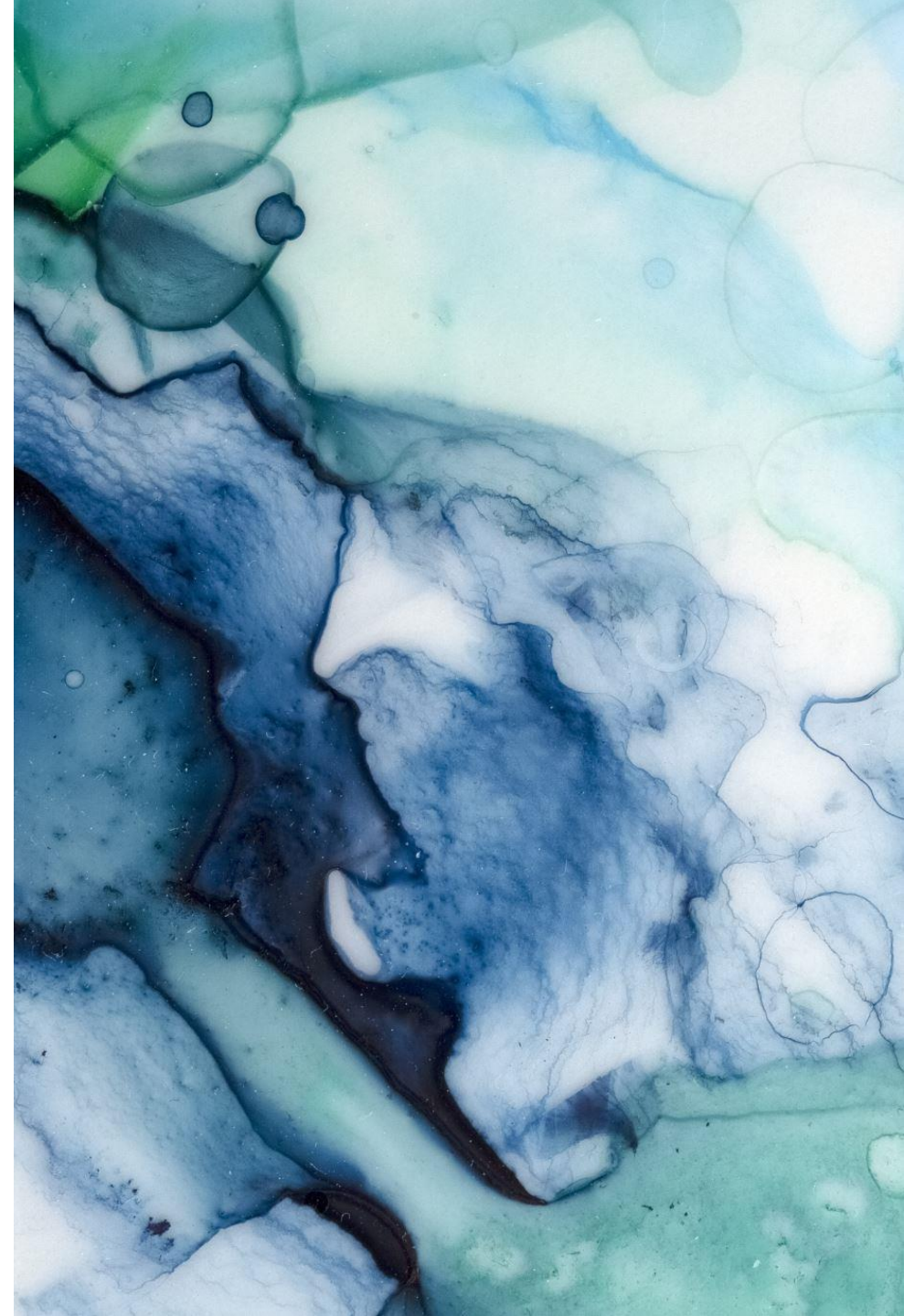
LÆRING, TRIVSEL OG UDVIKLING – KATEGORI 4

SKOLEUDVIKLINGSSAMTALE

ONSDAG D. 17. SEPTEMBER 2025

MARIA LUNDGAARD RASMUSSEN

PÆDAGOGISK DIDAKTISK VEJLEDER

HVAD..?

- FORMÅL & KERNEOPGAVE
- RAMMER FOR DEN PÆDAGOGISKE OG DIDAKTISKE LÆRINGSOPGAVE
- SMÅ & STORE LÆRINGSMILJØER
- DE RELEVANTE MÅL – og forløb som understøtter
- VIDEO-klip
- SPØRGSMÅL? De er også velkomne undervejs :O)

HVAD ER VORES FORMÅL OG VORES KERNEOPGAVE?

Folkeskoleloven & Salamanca-erklæringen

Den grundlæggende ret til uddannelse

At alle har unikke egenskaber og ret til at blive så dygtige, som man kan.

Specialundervisningens Formål

Specialundervisningen skal give børn med særlige læringsbehov mulighed for at udvikle sig på lige fod med andre...

Specialpædagogik skaber deltagelsesmuligheder

Specialpædagogik er metoder, der imødekommer børnenes ZNU og tager deres naturlige udgangspunkt i, at alle børn udvikler sig mest og bedst muligt ift deres potentialer.

De overordnede rammer for den pædagogiske og didaktiske læringsopgave

Folkeskoleloven & Salamanca-erklæringen

Den grundlæggende ret til uddannelse

At alle har unikke egenskaber og ret til at blive så dygtige, som man kan.

Livsduelighed

At hjælpe barnet til størst mulig medindflydelse på eget liv

Elevens alsidige personlige udvikling (UVM)

Specialpædagogisk viden og metode

SVS/TEACH

ASK m.m.

DPU

Didaktik

SMTTE

Evaluerings - hvordan?

Læringsmiljøer

Fag/materiale-metodik

FeedBack m.m.

Data

Helhedssynet

Barnets læringssti

(igennem hele dagen)

Det tværfaglige samarbejde

Livsduelighed

At hjælpe
barnet til størst
mulig
medindflydelse
på eget liv

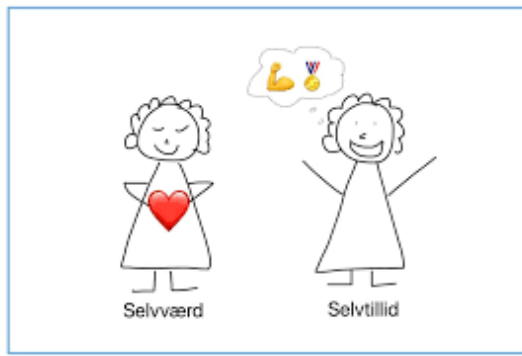
Sociale kompetencer

Kommunikativ udvikling

Fysisk & motorisk udvikling

Praktisk musisk udvikling

Kognition & Perception

Hvad er det positive læringsmiljø?

NOGET SOM
FOKUSERER PÅ
DEN POSITIVE
SELVFØLELSE..

STØRST MULIG
INDSIGT I AT MAN
KAN LÆRE -
MÆRKE AT MAN
LYKKES

FOR NOGLE -
GLÆDEN VED AT
LÆRE I ET
SOCIALT SAMSPIL
MED ANDRE

AT FÅ SUCCES
MED AT INDGÅ I
OG DANNE
RELATIONER

FÅ NYE
POTENTIALER OG
KOMPETENCER

VEDLIGE HOLDE
POTENTIALER OG
KOMPETENCER

AT KUNNE SPEJLE
SIG I ANDRE

AT KUNNE
UDTRYKKE SIG OG
FØLE SIG
FORSTÅET

Fælles Mål

- Fagformål
- Kompetence områder
- Kompetencemål
- Opmærksomhedspunkter
- Færdigheds- og vidensmål
- Dansk: 0., efter 2., 4., 6. og 9.kl
- Matematik: 0., 3, 6., 9. kl.

Dansk

Fagformål for faget dansk

Eleverne skal i faget dansk fremme deres oplevelse og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation som kilder til udvikling af personlig og kulturel identitet. Faget skal fremme elevernes indlevelsesevne og deres æstetiske, etiske og historiske forståelse.

Stk. 2. Eleverne skal i faget dansk styrke deres beher- skelse af sproget og fremme deres lyst til at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. Eleverne skal udvikle en åben og analytisk indstil- ling til samtidens og andre perioders og kulturers udtryksformer. Eleverne skal i faget dansk udvikle

deres udtryks- og læseglæde og kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur og andre æstetiske tekster, fagtekster, sprog og kommunikation.

Stk. 3. Eleverne skal i faget dansk have adgang til de skandinaviske sprog og det nordiske kulturfællesskab.

Kompetencemål

Kompetenceområde	Efter 2. klassetrin	Efter 4. klassetrin	Efter 6. klassetrin	Efter 9. klassetrin
Læsning	Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdagssammenhænge	Eleven kan læse multimodale tekster med henblik på oplevelse og faglig viden	Eleven kan læse og forholde sig til tekster i faglige og offentlige sammenhænge	Eleven kan styre og regulere sin læseproces og diskutere teksters betydning i deres kontekst
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i velkendte faglige situationer	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer	Eleven kan udtrykke sig forståeligt, klart og varieret i skrift, tale, lyd og billede i en form, der passer til genre og situation
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdagssituationer	Eleven kan følge regler for kommunikation i overskuelige formelle og sociale situationer	Eleven kan kommunikere med bevidsthed om sprogets funktion i overskuelige formelle og sociale situationer	Eleven kan deltage reflekteret i kommunikation i komplekse formelle og sociale situationer

⚠ Opmærksomhedspunkter

Kompetenceområde / færdigheds- og vidensområde	Klassetrin	Opmærksomhedspunkter
Læsning / Afkodning	Efter 2. klassetrin	Eleven kan læse lydrette (fx to, bus og sofa) og almindelige ikke-lydrette ord på to stavelser (fx pige, komme)
Fremstilling / Fremstilling	Efter 2. klassetrin	Eleven kan formulere sammenhængende tekster på mindst 3 linjer i en kendt teksttype

Fælles Mål efter klassetrin

Efter 2. klassetrin

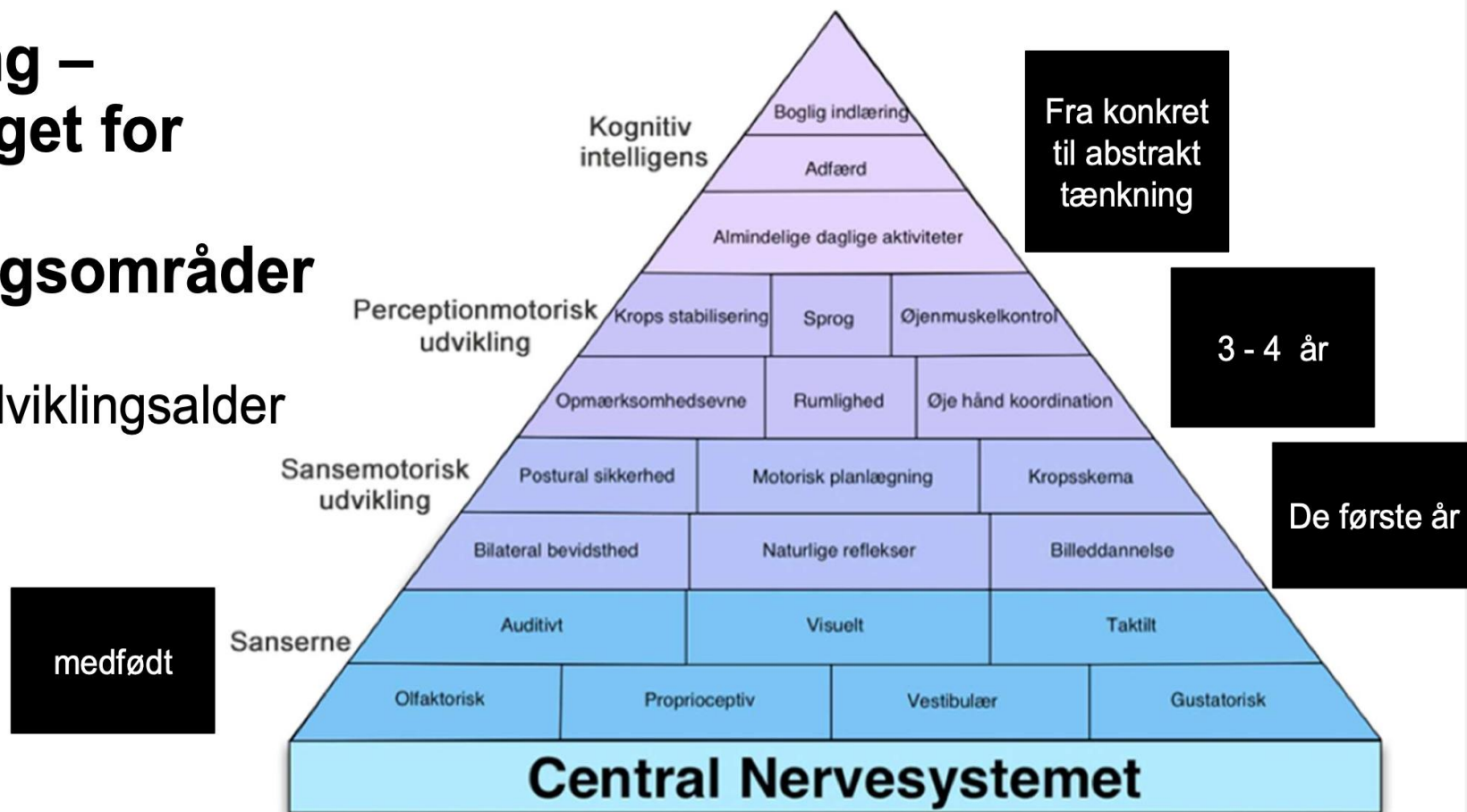
Kompetence-område	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensområder og -mål											
Læsning	Eleven kan læse enkle tekster sikkert og bruge dem i hverdags-sammenhænge.		Finde tekst		Forberedelse		Afkodning*		Sprogforståelse		Tekstforståelse		Sammenhæng	
		1.	Eleven kan vælge en tekst ud fra et mindre udvalg.	Eleven har viden om teksters sværheds-grad.	Eleven kan forberede læsning gennem samtale i klassen.	Eleven har viden om måder til at skabe forforståelse.	Eleven kan læse ord i tekster til klasse-trinnet sikkert.	Eleven har viden om bogstavernes kontekstbetingede udtaler.	Eleven kan identificere ukendte ord i tekst og tale.	Eleven har viden om ord og udtryk i instruktioner og opgaver.	Eleven kan gengive hovedindholdet af tekster til klasse-trinnet.	Eleven har viden om fortællende og informerende teksters struktur.	Eleven kan forbinde tekstens emne med egen viden, erfaring og ideer.	Eleven har viden om samspil mellem tekst og læser.
		2.	Eleven kan finde tekster ved at navigere på alders-tilpassede hjemmesider.	Eleven har viden om sideopbygning på hjemmesider.	Eleven kan anvende enkle før læse-strategier.	Eleven har viden om enkle før læse-strategier.		Eleven har viden om stavemåde og betydning af ord i tekster til klassetrinnet.	Eleven kan forstå betydningen af indholdsord i konteksten.	Eleven har viden om forskelle og ligheder i ords betydning.	Eleven kan kombinere tekst og baggrundsviden til at skabe sammenhængende forståelse.	Eleven har viden om samspillet mellem tekstens information og læserens viden.	Eleven kan forholde sig til tekstens emne.	Eleven har viden om enkle refleksions-spørgsmål.
Fremstilling	Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i nære og velkendte situationer.		Håndskrift og layout		Forberedelse		Fremstilling*		Respons		Korrektur*		Præsentation og evaluering	
		1.	Eleven kan skrive små og store bogstaver i håndskrift og på tastatur.	Eleven har viden om bogstavets skriveveje og tastaturets opbygning.	Eleven kan formulere undrespørgsmål.	Eleven har viden om enkle ideudviklingsmetoder.	Eleven kan udarbejde enkle tekster med billeder og skrift.	Eleven har viden om sprogets opbygning i ord og sætninger og om sammenhæng mellem skrift og billede.	Eleven kan samtale om budskabet i en produktion.	Eleven har viden om produktets budskab.	Eleven kan stave lette ord.	Eleven har viden om bogstav-lydforbindelser.	Eleven kan præsentere sit produkt i nære sammenhænge.	Eleven har viden om enkle præsentations-former.
		2.	Eleven kan bruge enkle funktioner i tekstbehandling.	Eleven har viden om formaterings-funktioner.	Eleven kan bruge enkle skabeloner til at strukturere sit stof.	Eleven har viden om enkel disposition.		Eleven har viden om genretæk ved enkle fortællende og informerende tekster.	Eleven kan bruge skabeloner i respons.	Eleven har viden om tekststruktur.	Eleven kan stave til almindelige ord.	Eleven har viden om lydrette og ikke-lydrette ords stave-måder.	Eleven kan evaluere enkle fremstillings-processer.	Eleven har viden om enkle vurderings-kriterier.
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster.		Oplevelse og indlevelse		Undersøgelse		Fortolkning		Vurdering		Perspektivering			
		1.	Eleven kan lege med sprog, billeder og fortælling.	Eleven har viden om enkel poetisk sprogbrug og billeder.	Eleven kan få øje på sproglige træk.	Eleven har viden om enkle sproglige, lydige og billedlige virkemidler.	Eleven kan finde hovedindhold.	Eleven har viden om hovedindhold.	Eleven kan tale om tekstens temaer.	Eleven har viden om tekstens typiske temaer.	Eleven kan sætte tekstens tema i relation til eget liv.	Eleven har viden om måder at sammenligne tekster med egne oplevelser.		
		2.	Eleven kan følge forløbet i en fortælling.	Eleven har viden om begyndelse, midte og slutning.	Eleven kan udpege centrale elementer.	Eleven har viden om tema, genre, forløb og personskildring.		Eleven har viden om metoder til enkel fortolkning.	Eleven kan udtrykke egen opfattelse af teksten.	Eleven har viden om måder at begrunde sin opfattelse på.	Eleven kan sætte tekstens tema i relation til andres liv.	Eleven har viden om måder at sammenligne tekster med andres liv.		
Kommunikation	Eleven kan kommunikere med opmærksomhed på sprog og relationer i nære hverdags-situationer.		Dialog		Krop og drama		It og kommunikation		Sprog og kultur		Sproglig bevidsthed			
		1.	Eleven kan veksle mellem at lytte og ytre sig.	Eleven har viden om turtagning.	Eleven kan improvisere med kropssprog og stemme.	Eleven har viden om enkelt kropssprog.	Eleven kan anvende it til hverdags-kommunikation.	Eleven har viden om digital kommunikation i skrift, billede og lyd.	Eleven kan samtale om klassens variationer af dansk sprog.	Eleven har viden om forskellige måder at tale dansk på.	Eleven kan samtale om, hvad vi bruger sproget til.	Eleven har viden om måder, vi handler på gennem sprog.		
		2.	Eleven kan bruge talesprog i samtale og samarbejde.	Eleven har viden om enkle samtaleformer.	Eleven kan deltage i rollelege og rollespil.	Eleven har viden om dramatiske roller.		Eleven har viden om modtager- og afsenderforhold i digital kommunikation.	Eleven kan med udgangspunkt i eget sprog forstå lette norske og svenske ord og udtryk.	Eleven har viden om forskelle og ligheder ved enkle danske, norske og svenske ord og udtryk.	Eleven kan iagttage, at sprog bruges forskelligt afhængigt af situationen.	Eleven har viden om træk ved sprog i forskellige sammenhænge.		

Det fysiologiske og teoretiske udgangspunkt...

- Hvordan hjernen igennem sanserne omdanner indtryk til læring

Sansning – grundlaget for andre udviklingsområder

ca efter udviklingsalder

Alle i Mål

P-skaler
Tilpasset version af Department of Education P Scales
Attainment Targets. Bearbejdet af Michael Wahl Andersen
og Louise Flensted Rønberg, KP.

P-skalaer Matematik

P1	P2	P3
Eleven møder verden og får oplevelser, uden tydelig reaktion. Eleven viser sporadisk interesse for aktiviteter og oplevelser og enhver respons fra eleven støttes.	Eleven responderer og deltager i kortvarig interaktion i kendte situationer. Eleven undersøger ting og reagerer ved at række ud og pege, på vej mod deltagelse.	Eleven deltager i aktiviteter med begyndende intentionelitet. Eleven involverer sig, og tager initiativ til kommunikation.
P4	P5	P6
FUNKTIONEL MATEMATIK Eleven kan deltage i praktiske situationer, der omhandler matematiske forhold.	FUNKTIONEL MATEMATIK Eleven kan arbejde med en-til-en korrespondance.	FUNKTIONEL MATEMATIK Eleven kan arbejde i praktiske situationer med mængder op til tre og sortere elementer efter deres egenskaber og kopiere mønstre.
P7	P8	
FUNKTIONEL MATEMATIK Eleven kan sortere og begrunde sorteringen.	FUNKTIONEL MATEMATIK Eleven kan anvende sin matematiske viden.	
TAL OG ANTAL	TAL OG ANTAL	TAL OG ANTAL
Eleven kan deltage i arbejdet med tal og antal til 1.	Eleven kan arbejde med tal og antal til 2.	Eleven kan arbejde med tal og antal til 5.
FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING	FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING	FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING
Eleven kan deltage i arbejdet med figurer, mønstre og måling.	Eleven kan arbejde med figurer, mønstre og måling.	Eleven kan vise forståelse af objektkonstans.
TAL OG ANTAL	TAL OG ANTAL	TAL OG ANTAL
Eleven kan arbejde med tal og antal op til 10.	Eleven kan arbejde med tal og antal op til 10.	Eleven kan arbejde med tal og antal over 10.
FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING	FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING	FIGURER, MØNSTRE OG MÅLING
Eleven kan genkende figurer ud fra deres navn. Eleven kan foretage direkte sammenligninger af størrelser.	Eleven kan genkende figurer ud fra deres navn. Eleven kan foretage direkte sammenligninger af størrelser.	Eleven kan genkende og beskrive figurer og mønstre ud fra deres egenskaber. Eleven kan foretage skøn og målinger.

Alle i Mål

P-skaler
Tilpasset version af Department of Education P Scales
Attainment Targets. Bearbejdet af Michael Wahl Andersen
og Louise Flensted Rønberg, KP.

P-skalaer Dansk

P1	P2	P3
Eleven møder verden og får oplevelser, uden tydelig reaktion. Eleven viser sporadisk interesse for aktiviteter og oplevelser og enhver respons fra eleven støttes.	Eleven responderer og deltager i kortvarig interaktion i kendte situationer. Eleven undersøger ting og reagerer ved at række ud og pege, på vej mod deltagelse.	Eleven deltager i aktiviteter med begyndende intentionelitet. Eleven involverer sig, og tager initiativ til kommunikation.
P4	P5	P6
KOMMUNIKATION -LYTTE OG FORSTÅ Eleven kan forstå mindst 50 ord eller tegn i nære og velkendte situationer.	KOMMUNIKATION -TALE OG UDTRYKKE Eleven kan gentage, kopiere og imitere ml. 10 og 50 ord eller tegn, eller eleven kan bruge ting/symboler som reference til ord.	KOMMUNIKATION -TALE OG UDTRYKKE Eleven kan danne meningsfulde ytringer af to nøgleord, tegn eller symboler.
P7	P8	
KOMMUNIKATION -LYTTE OG FORSTÅ Eleven kan lytte og følge opmærksomt med i fortællinger og historier i kortere tid.	KOMMUNIKATION -LYTTE OG FORSTÅ Eleven kan deltage kommunikativt i små grupper.	
SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - LÆSNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - LÆSNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - LÆSNING
Eleven kan deltage på et basalt niveau i en læseaktivitet.	Eleven kan forstå at symboler kan bære betydning.	Eleven kan genkende enkelte ord/symboler.
SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - SKRIVNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - SKRIVNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - SKRIVNING
Eleven kan vise begyndende opmærksomhed på, at tegn og symboler bærer betydning.	Eleven kan eksperimentere med at skrive tegn, der bærer betydning.	Eleven kan skrive enkelte bogstaver eller symboler.
SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - LÆSNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - LÆSNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - LÆSNING
Eleven kan deltage aktivt i en læseaktivitet.	Eleven kan kommunikere enkle ideer, oplevelser og historier til andre med op til tre nøgleord, tegn eller symboler.	Eleven kan kombinere op til fire nøgleord, tegn eller symboler, når eleven kommunikerer egne oplevelser eller fortæller velkendte historier i par eller små grupper.
SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - SKRIVNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - SKRIVNING	SPROGLIG OPMÆRKSOMHED - SKRIVNING
Eleven kan skrive flere bogstaver eller symboler.	Eleven kan skrive flere bogstaver eller symboler.	Eleven kan eksperimentere med skrivning til flere formål.

Indtryk sætter aftryk, som kommer til udtryk

P4 – P8

Eleven **involverer** sig, og tager initiativ til kommunikation. Eleven begynder at **forstå** årsag/virkning sammenhænge. Eleven **deltager** i aktiviteter med begyndende intentionaltet.

Udvikle
læring

P3

Eleven **undersøger** ting og reagerer ved at række ud og pege, på vej mod **deltagelse**.

igangsætte
læring

P2

Eleven **responderer** og deltager i kortvarig interaktion i kendte situationer.

lære
deltagelse

P1

Eleven møder aktiviteter og oplevelser og enhver **respons** fra eleven støttes.

Eleven viser **gryende optagethed** for omverdenen.

Eleven **møder** verden og får oplevelser, uden tydelig læring.

lære
opmærksomhed

Kommunikationens langsigtede mål: Autonom kommunikation

"At kunne sige det, jeg gerne vil sige, til den, som jeg gerne vil sige det til, når jeg har lyst til at sige det."

(Tetzchner, 2003)

De 10 H'er

Hvordan vil du facilitere undervisningen, så den skaber bedre deltagelsesmuligheder for dine elever?

At lære at lære

Hvordan skaber vi et godt læringsmiljø?
Hvordan sætter vi de rigtige læringsmål?

Det visualiserede, rammesættende

- Med udgangspunkt i **SVS/Teach**
 - **Det fysiske læringsrum**
 - **De 9 H'er - det tilpassede og visualiserede stillads for klassen og for den enkelte**
 - "Små" og "store" læringsmiljøer

Det kommunikative med os som rollemodeller

- **ASK**
 - Intensive Interaction
 - PECS
 - PODD
 - Tegn til Tale
 - PSAS
 - Kommunikation til/fra barnet
 - Samspil og relation

Struktur som fundament

- Hvad skal hvert barn?
- Med hvem?
- Hvornår?
- Hvor?
- Formål

Teamsamarbejdet

- Strukturen
- Helhedssynet
- Målsætning
- Trivsel for voksne / trivsel for børn

Det udvidede undervisningsbegreb

Vi er optagede af...

- **Hvordan vi får barnet til at samarbejde?**
- **Hvordan vi får det til at blive meningsfyldt for barnet?**
- **Hvordan vi får barnet til at aktivt deltage i planlægningen?**
- **Planer/aftaler kommer oftest fra de voksne - hvordan skaber vi medindflydelse?**
- **Hvad der sker, hvis barnet ikke lærer at samarbejde...?**
- **Hvordan vi får barnet til at opleve succes? Den positive fortælling om sig selv**

Vi skal hele tiden overveje meningen med det hele...

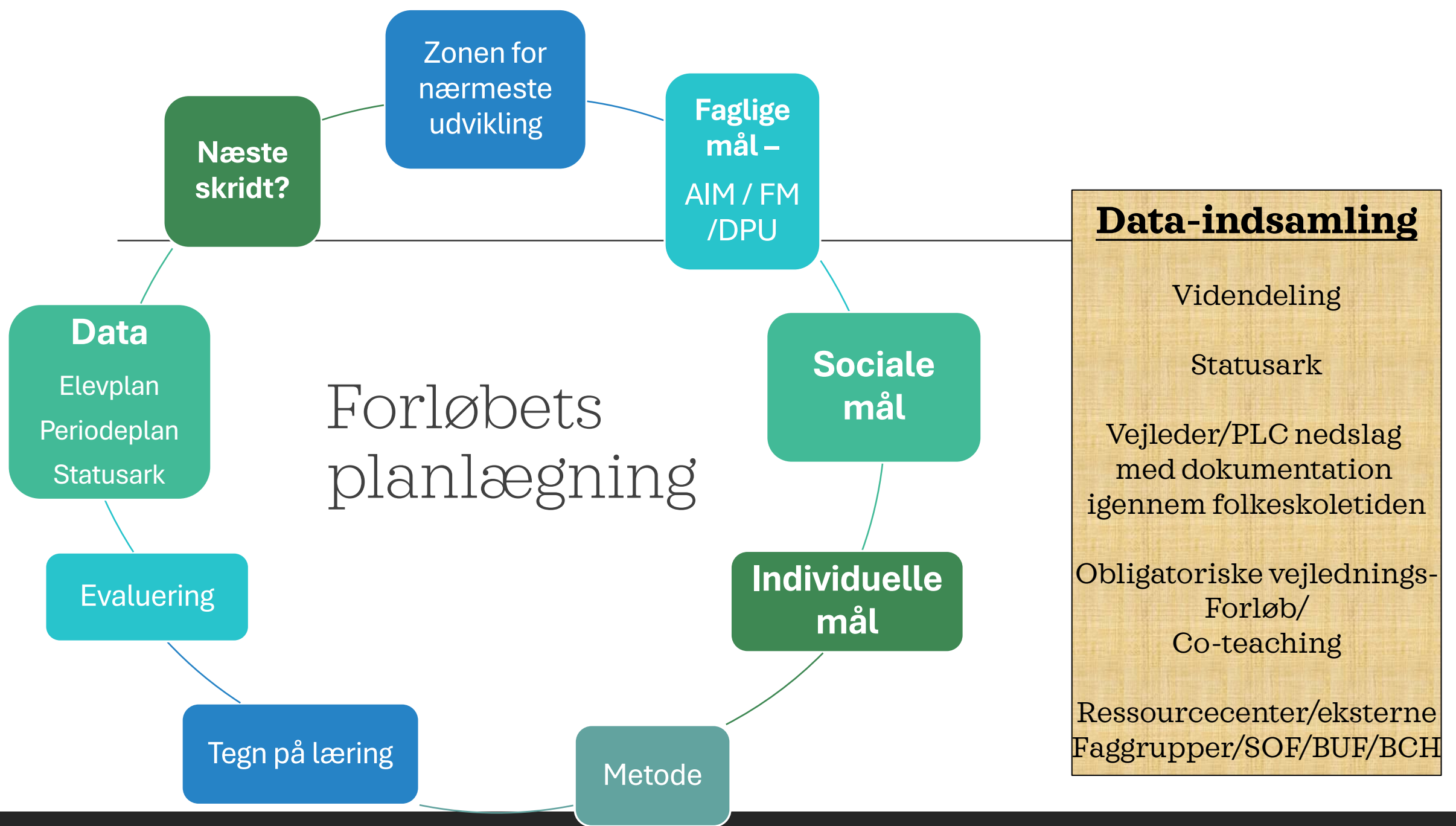
- Hvordan laver vi et læringsforløb med de rette målsætninger?
- Hvordan får vi fokus på det rigtige?
- Hvad skal børnene have med videre?
- Hvordan får vi organiseret det fysiske læringsrum = mentalt overskud?
- Hvilke materialer/ hvilken tilpasning?
- Deltagelsesmuligheder/begrænsninger – adfærd?
- Assessment?

)

BØRNENES DELTAGELSE OG LÆRINGSUDBYTTE

- deres muligheder og begrænsninger

DOBBELT ELLER TRIPPEL-RAMT

Assessment
/
undersøge

Planlægge

Udføre

Kontekst

Tilpasse

og igen...

Evaluer

Udføre

Det ***lærte***
afgøres
af den
lærende

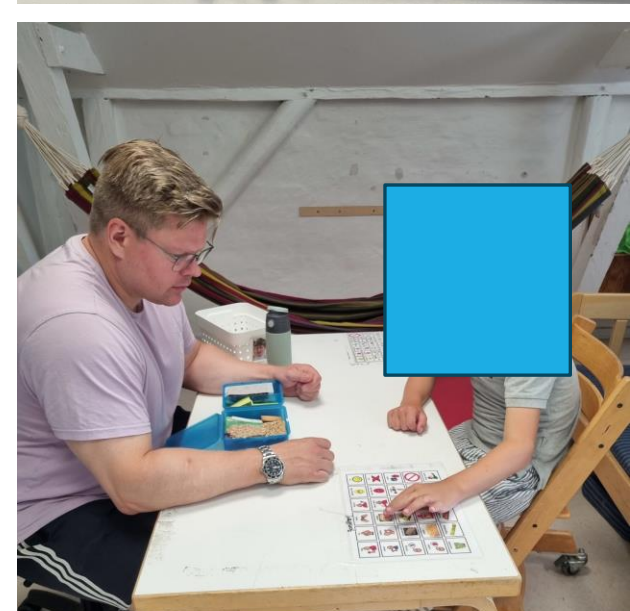
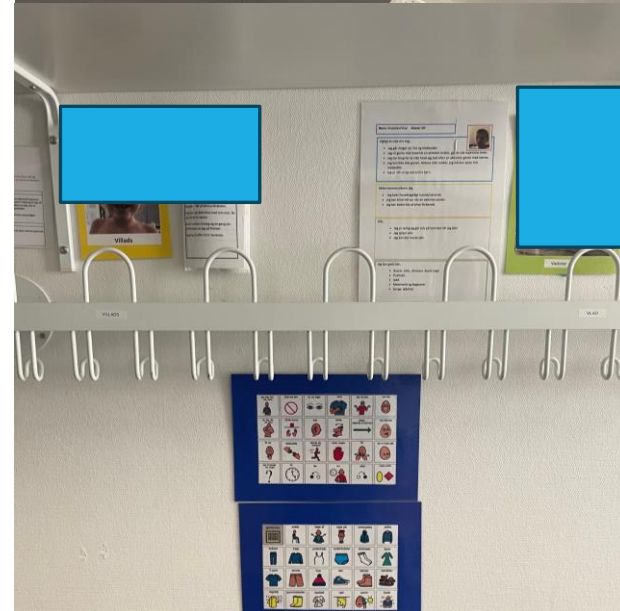
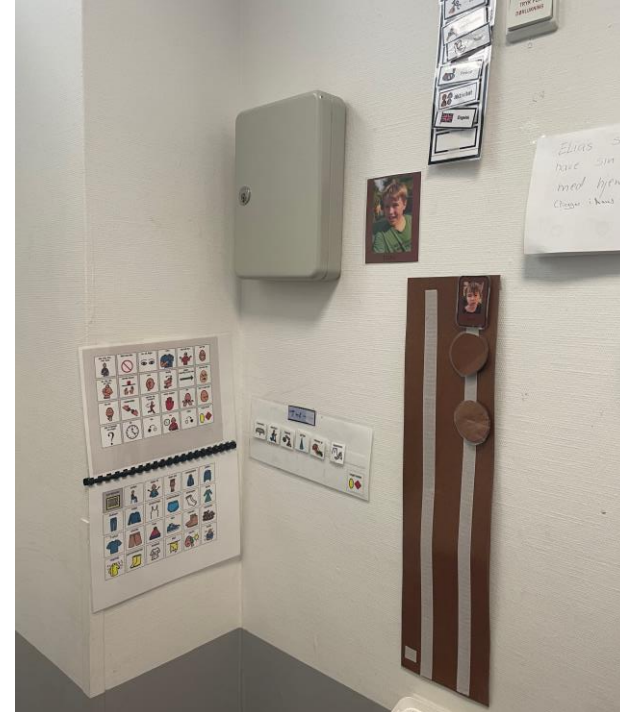
De grundlæggende læringsmiljøer

Det visualiserede, rammesættende

- Med udgangspunkt i **SVS/TEACH**
- **Det fysiske læringsrum**
- **De 10 H'er** - det tilpassede og visualiserede stillads for klassen og for den enkelte
- "Små" og "store" læringsmiljøer

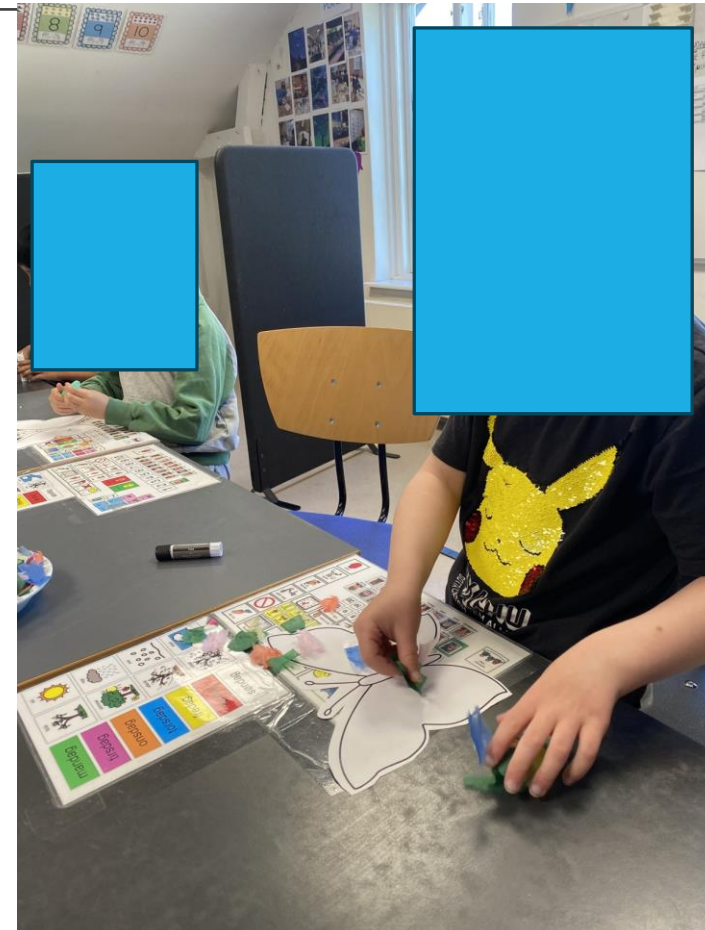
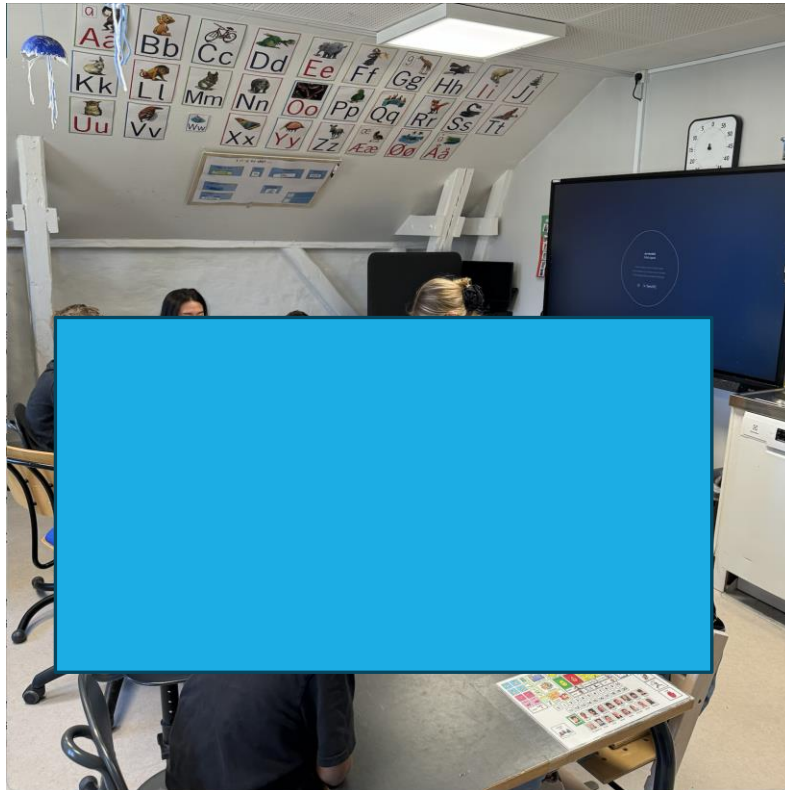
Det kommunikative med os som rollemodeller

- **ASK**
- Intensive Interaction
- PECS
- PODD
- Tegn til Tale
- PSAS)

Fagligt læringsmiljø med sociale mål

Fælles Krea-modul

Dialogisk læsning - læseugen 2025

1. Lytte

2. Ord

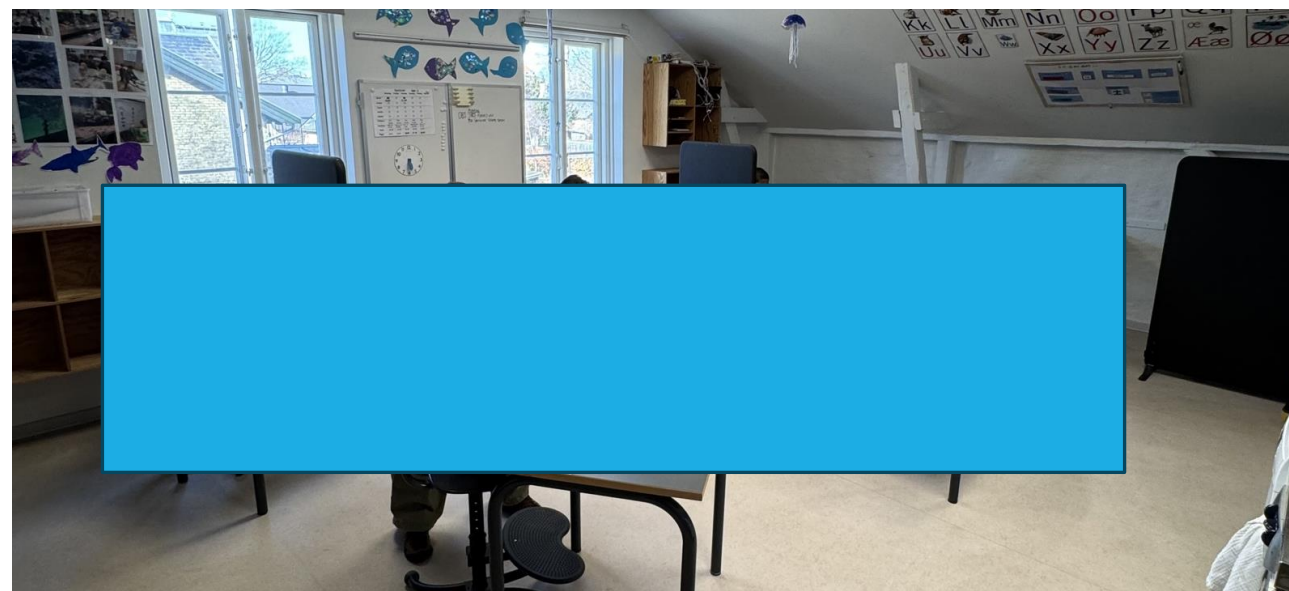

3. Ordjagt

?

4. Tegne

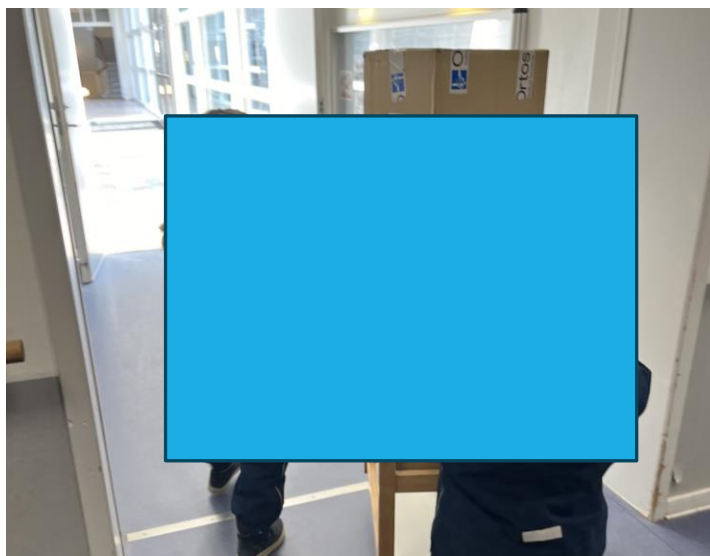
MORGENMØDE – for den enkelte og for alle

- Nemt adapterbart
- Rummer faglige, perceptionelle og sociale mål
- Gøres dagligt
- Inkluderende læringsmiljø med en forudsigelig og visuel ramme

Leg og fritid som læringsmiljø

Pauser er oftest det sværeste...

FOKUS PÅ SELVSTÆNDIGHED

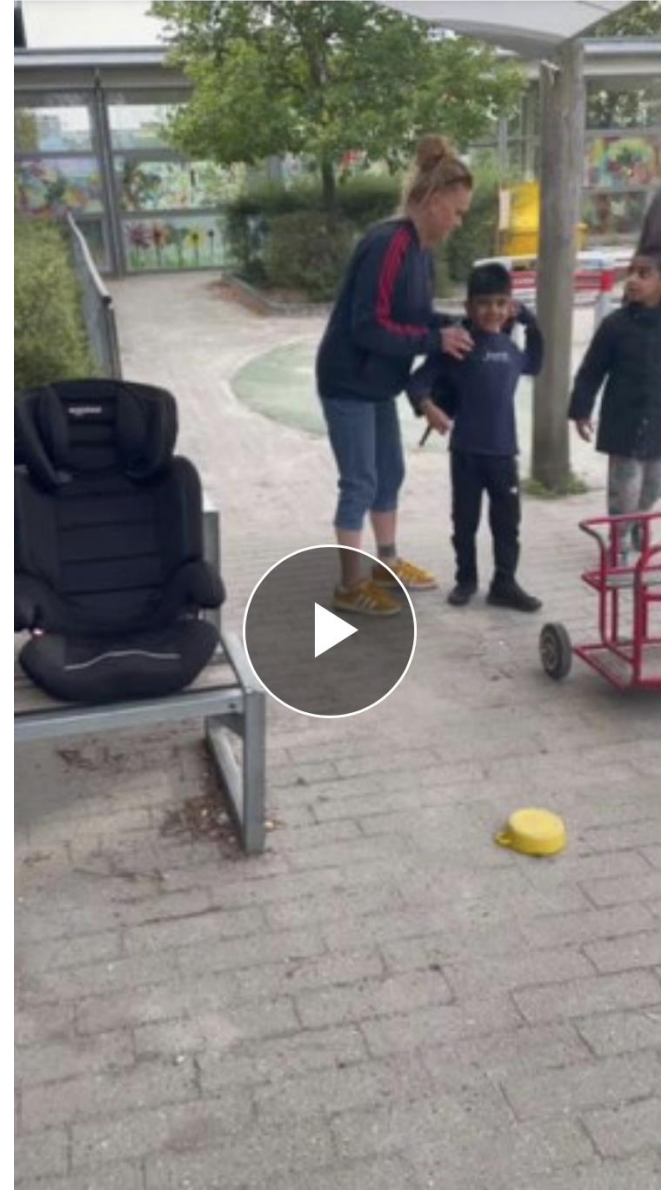
Barnets positive selvfølelse

- **At mestre det nære, som gør barnet mindre afhængig af omverdenen**
- At mestre at tage ansvar, når det er muligt
- At vide at man kan
- At mestre selvvalgte og selvstyrede aktiviteter

ADL

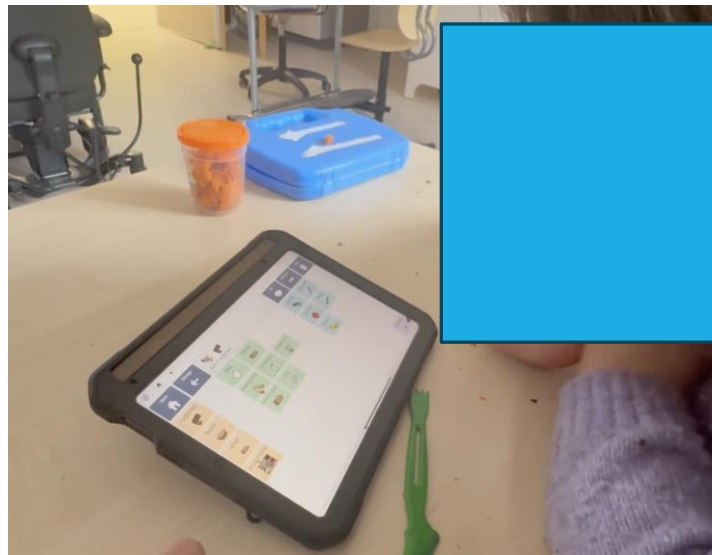
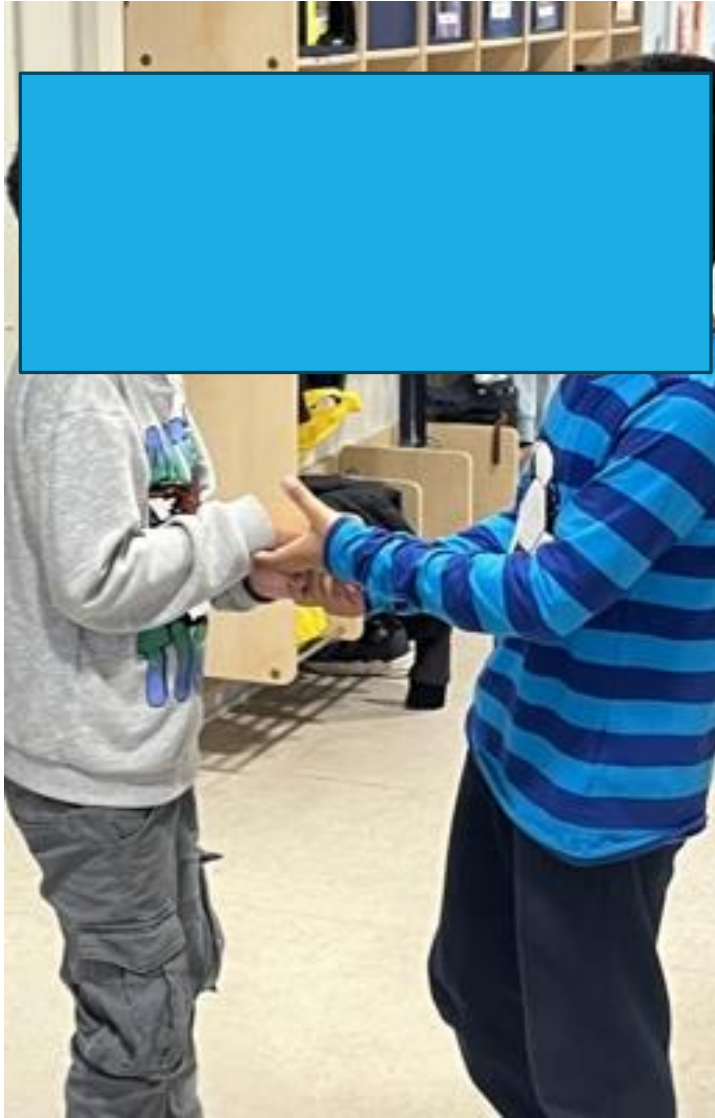
- Livsduelighed
- Selvmestring
- Rutiner
- Automatisering
- Samarbejde
- Spejling
- Interaktion

ADL 23A

FOKUS PÅ KOMMUNIKATION

- At kunne udtrykke behov
- At få et ”sprog” om følelser som vrede og glæde
- ***At kunne ytre sig - få medbestemmelse***
- ***Kunne kommunikere ønsker og behov***
- At kunne sige til og fra
- At kunne vælge
- At have flere løsninger at vælge imellem

SPØRGSMÅL..?